

Bin Kişiyе Bedel Asker
AMR B. MA'DÎKERİB
Radîyallahu Anhu

أَنِّي أَمَدَدْتُكَ بِأَلْفِي رَجُلٍ
عَمْرُو بْنُ مَعْدٍ يَكْرَبُ وَطُلَيْحَةُ بْنُ حُوَيْلِدٍ

Hiz. Ömer, Sa'd b. Ebî Vakkas'a içlerinde Amr b. Ma'dikerib'in
de olduğu askerler gönderirken şöyle bir mektup yazmıştı:

"Sana iki bin kişiye bedel, iki adam gönderdim:

Amr b. Ma'dikerib ve Tuleyha b. Huveylid."

(İbn Hacer, el-İsabe, II, 1361)

*"Ey İslâm Askerleri! Sasanilerin komutanı
Rüstem bu bir avuç toprağı size kendisi gönderdi,
gerisini ise siz kılıçlarınız ile alacaksınız."*

Amr b. Ma'dikerib (ra)

(Belâzürî, Fütûhu'l-Büldân, 293, 294)

Adı	Amr b. Ma'dikerib
Anlamı	Ömürlü, ömür sürmek
Künyesi	Ebû Sevr/ Sevr'in Babası
Lakabı	Bilinmiyor.
Baba Adı	Ma'dikerib b. Abddullah
Anne Adı	Bilinmiyor.
Kabilesi	Zübeydoğulları/Mezhic/Yemen
Doğum Yeri	Yemen
Doğum Yılı	N. Öncesi, 106/Miladî, 504
İslâm'a Girişi	Hicretin 10. yılı
Sohbet Süresi	1 yıl
Rivayeti	Birkaç tane
Savaşları	Ridde Savaşları, Yermûk, Kadisiye, Şam Fetihleri, Rey vs.
Görevleri	Bilinmiyor.
Vefat Yeri	Rûze/Rey/İran
Vefat Yılı	Hicrî, 21/ Miladî, 642
Vefat Yaşı	138

Bin Kişiy e Bedel Asker
AMR B. MA'DÎKERİB
(*Radiyallahu Anhu*)

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a (cc) hamd, O'nun âlemlere rahmet olarak gönderdiği kutlu Nebisine salât ve selam, o Nebi'nin (sas) mübarek ellerinde yetişen sahâbe-i güzün efendilerimize selam olsun, bu bahiste hayat defterinin sayfalarını çeviereceğimiz Amr b. Ma'dîkerib'e de selam olsun.

Bereketli Bir Toprak

Çorum gerçekten çok özel bir yerdir. Sebebi malum, orası bir sahâbe diyarıdır; oraya iman tohumunu eken sahâbî olduğu için o günden bugüne hep mahsul kaliteli olmuştur; nice meyveler, yani veliler, âlimler, önderler yetişmiştir; dünya döndükçe de bu bereketli toprak ve tohum, inşallah meyve vermeye devam edecektir. Düşünebiliyor musunuz; Osmanlı'ya üç şey-hülislam hediye eden bir vilayet burası: Ebû Suud Efendi, (1490-1574) Hacı Mustafa Sunullah Efendi (1552-1612) ve Karahalil Efendi (1804- 1880) ... Fatih'in Hocası, Ebû Eyyüb el-Ensârî'nin kabrinin kâşifi Akşemseddin hazretleri (1389-1459) oradan ... İskilipli Atıf Hoca (1875- 1926), rüyasında Resûlullah'ın (sas) işareti ile savunmasını yırtıp şehadete yürüyen o büyük insan oradan ... Fahrü'l-Muhaddisin diye anılan, bir Peygamber ve sahâbî aşığı Yusuf Bahri Efendi (1760- 1830) buradan ... Kabrini ziyaret ettiğinizde onun nasıl bir sahâbî aşığı olduğunu anlarsınız.

Bir başka Peygamber ve sahâbe sevdalısı olan Molla Câmî (1414-1492) bir gün farsça olarak şöyle diyecektir: "*Yâ Resûlallah! Çi bâşed çün seg-i Ashâb-ı Kehf? Dâhil-i cennet şevem der zümre-i ashâb-ı tû! O reved der cennet, men der cehennem key revast? O seg-i Ashâb-ı Kehf, men seg-i ashâb-ı*

tû/Ya Resûlullah! Ashâb-ı Kehf'in köpeği onlarla beraber olduğu için cennete gidecek. Ben de senin ashâbının köpeğiyim. O cennete giderken, ben bundan mahrum kalırsam, bu reva mıdır?" [1] Aşk hali ile söylenmiş bu cümle Yusuf Bahri Efendiye ilham kaynağı olmuş, o da vefat ederken Çorum, Hıdırlık'ta sahâbenin ayak uçlarına gömülmeyi istemiş ve mezar taşına Kehf Sûresi 18. ayetinden şu ibareyi yazdırmıştır: "وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ Ve kelbühüm bâsîdün ziraayhi bi'l-vasîd/ Ve köpekleri de ayaklarını mağaranın önüne uzatmış öylece yatıyordu..." [2]

Adını burada tek tek sayamayacağımız yüzlerce âlim, veli, arif Çorum'dan çıkmıştır. Neden peki bu bereket? Nedeni bellidir değil mi? Tohumu eken ihlâs ve aşk kahramanları olan sahâbî efendilerimiz olunca, elbette meyve, mahsul böyle olacaktır. Bundan dolayı Çorum, özel bir yerdir; Allah o topraklarda son güne kadar bu bereketi daim etsin inşallah...

Sahâbe Diyarı Çorum

Çorum'un sahâbe diyarı olması, orada sahâbeye nispet edilen beş kabir/makamın bulunmasından dolayıdır. Bu kabir/makamların üçü Süheyb-i Rûmî, Ubeyd Gazi ve Çorumluların ifadesi ile Kereb-i Gazi yani bugün hayatına misafir olacağımız Amr b. Ma'dikerib, diğer ikisi ise Sa'd b. Ebî Vakkas ve adı bilinmeyen ama sahâbeyi bize anlatan en güzel bir ifade ile isimlendirilen Yayan Dede'dir. Neden Yayan biliyorsunuz değil mi? Yaya olarak Medine'den Çorum'a kadar gelmişse onun için... Bu beş kabir ya da makam bu toprakların sahâbe ile bağının ne kadar güçlü olduğunu bize göstermektedir. Peki, bu kabir ya da makamlar doğru mu? Gerçekten burada adı anılan sahâbî efendilerimiz metfun mudur? Ya da buralara kadar gelmişler midir?

Bu soruya cevap verebilmek için bir noktayı iyice anlamamız gerekir. Birçok kaynağımızın bize verdiği bilgiye göre son Veda Haccı'nda Efendimiz'i, Arafât'ta, Mina'da, Meş'arî'l-Haram'da/Müdelife'de dinleyen, dinledikleri içinde gören, gördükleri içinde sahâbî olma şerefine, bahtiyarlığına

[1] Bediüzzaman Saîd Nursî, Sözlür, s. 523.

[2] Kehf 18/18.

eren sahâbe sayısı 100 bini aşkındı. Hatta somut bir rakam verelim, Ebû Razi'nin verdiği sayıya göre 124.000'dir.^[3] Bu 124.000'nin bugün biz sadece 10.000'ni ismen bilebiliyoruz. Tam 10.000'de değil de ama yuvarlak bir rakam ile konuşursak bu kadarını ancak bilebiliyoruz. Bizim sahâbe tabakalarımız, rical kitaplarımız ve bu alanda yazılmış en önemli eserlerimiz olan İbn Hacer'in *el-İsâbe*'si, İbn Esîr'in *Usdû'l-Ğâbe*'si, İbn Abdilberr'in *el-İstiâb*'ı, İsbehanî'nin *Marifetü's-Sahâbe*'si, Zehebî'nin *Tecrid*'i ve *Siyer-ü Â'lâmi'n-Nübelâ*'sı ve İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ı dediğimiz gibi toplamda sadece 10.000 sahâbînin ismini bize verir, bunlardan 5000 tanesi kadarının hayatları çok az bilgilerle anlatılır. Geriye kalan 5000 tanesinin, 3000 kadarı hakkında biraz, 2000 tanesi hakkında ise orta ölçekte bilgiler vardır. 2000 sahâbî efendimizin ise 1000 tanesi hakkında epey bilgi verilir.^[4] Bunun da bazı sebepleri vardır; ancak en önemli sebep hadis naklinde adı geçen 1002 sahâbînin detaylı anlatılıp, diğerleri ile alakalı bilgilerin fazla verilmemesidir.

Ne yazık ki biz bugün sahâbe hakkında konuştuğumuzda sadece bu eserler üzerinden konuşabiliyor, bu eserlerin bize verdiği bilgiler ışığında onlar hakkında bir şeyler söyleyebiliyoruz. Bu eserler ışığında bakarsak, Çorum'da adı anılan beş sahâbînin de gerçekten burada medfun olmadığını söyleriz. Eserlerimize göre, Süheyb-i Rumî Medine'de^[5] Amr b. Ma'dîkerib Rey (Rûze/Kırmanşahan) şehrinde yani İran'da,^[6] Sa'd b. Ebî Vakkas Medine'de metfundurlar.^[7] Bu üç sahâbî hakkında da ihtilaf yok denecek halde-dir. Vefatlarına şehadet edenlerin ve cenaze namazlarını kıldırان isimlerin aktarımı ile bu sabittir. Diğer iki sahâbî yani Ubeyd Gazi ve Yayan Dede için de zaten bilgi yok. Peki, burada ta Osmanlı hatta daha öncesi dönemden beri sahâbî kabri diye bilinen bu yerlerde yatanlar kim? Bunlar ya makam ya da adını bilmediğimiz o 114.000 sahâbîden, adları aynı olan ya da süreç içerisinde öyle isimlendirilen sahabilerden birileridir. Meselâ; Süheyb-i

[3] Hâtib el-Bağdâdî, *el-Câmi'li-Ahlâkı'r-râvî*, II, 293.

[4] Muhammed Emin Yıldırım, *Sahâbeyi Nasıl Anlamalıyız?*, s. 145.

[5] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 432; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 910; İbn Esîr, *Usdû'l-Ğâbe*, III, 41.

[6] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 365; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1363.

[7] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 164; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 713; İbn Esîr, *Usdû'l-Ğâbe*, II, 456.

Rumî'nin, aslında Süheyb b. Nu'mân isminde başka bir sahâbî olduğu, ama süreç içerisinde Süheyb-i Rumî diye meşhur olduğu söylenir. [8]

Dolayısı ile hemen kestirip atmak, kitaplarımızda yok deyip bir kanaat belirtmek doğru değildir. Sahâbe ordusu Hicri 17'den, tarihe dikkat edin; Efendimiz'in (sas) vefatının üzerinden daha 6 yıl geçmişken Anadolu'ya ulaşmaya başladıkları kesindir. O günden Hicrî 50'ye kadar yüzlerce sefer bu topraklara düzenledikleri bilinen bir hakikattir. Buradan o günkü adı ile Kostantiniyye'ye gittikleri de kesindir. Sadece Hicri 48-50 arası İstanbul seferlerinden adı bilinen 63 sahâbînin, [9] kim bilir adı bilinmeyen kaç sahâbî, o ordu içerisinde yer almışlardır. Dolayısı ile kitabî olmasa da bugün Anadolu'da sahabiye nispet edilen kabir ve makamların bu manada bir değer ihtiva ettiği unutulmamalıdır.

Sahâbe'nin Tebliğ Aşkı

Burada üzerinde durulması gereken çok önemli bir nokta daha var; o da sahâbe dediğimiz o kutlu neslin tebliğ ve cihad aşkı ile Efendimiz'in (sas) vefatının hemen ardından dünyanın dört bir tarafına dağılmaları, hayatları ile muhataplarına imanın mesajlarını duyurdukları gibi, şu anda da var olan kabir ve makamları ile de aynı hizmeti halen devam ettirmeleridir. Meselâ, sahâbeye ait kabirlere gittiğinizde oralarda çok farklı bir havaya şahit olursunuz. Bugün Çorum'da bulunan Hıdırlık mevkine gidince de durum aynıdır. Eğer daha önce Bakî Kabristanlığı'na gitmişseniz, hemen aklınıza gelecek olan, oranın kokusu olacak, yok eğer daha gidememişseniz orada farklı bir manevi havanın olduğunu hemen itiraf edeceksinizdir. Çünkü Allah onlara farklı bir tat, farklı bir hava ve iklim nasip etmiştir. [10]

[8] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 910; İbn Esir, *Usdû'l-Ğâbe*, III, 41, 42; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, II, 287.

[9] İmam-zâde Esad Efendi, *Feth-i Kostantiniyye*, s. 19.

[10] Şehitlerin kendilerine has bu kokularının nasıl olduğunu anlayabileceğimiz bir örnek verelim: Yıllar sonra Peygamberimiz ashâbıyla bir sefer dönüşü Safrâ mevkiinden geçiyorlardı. O anda askerlerden biri: "Yâ Resûlullah, çok güzel bir koku duyuyorum, acaba nedir?" diye sordu. Peygamberimiz (sas): "*Burada Ebû Muâviye'nin [Ubeyde bin Hâris] kabri vardır. Bu, onun kabrinden yayılan kokudur. Şehitlerin kendine özgü bir kokuları vardır, siz de onu hissettiniz!*" buyurdu. İbn Esir, *Usdû'l-Ğâbe*, III, 548; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 141.

O ihlas ve aşk kahramanları, öyle büyük bir sevdanın peşine düştüler ki Medine'de Mekke'de; Hz. İbrahim'in şehrinde, Efendimiz'in (sas) şehrinde, Kâbe'nin yanı başında, Ravza-ı Mutahhara'da ölmek dururken, atlarına binerek ya da Yayan Dede gibi, yayan bir halde evlerinden çıktılar ve bir daha da dönemeden i'la-ı kelimetullah sancağını dünyanın dört bir tarafına taşıdılar. Bugün nereye giderseniz gidin, dünyanın hangi bölgesine varırsanız varın, sizi orada bir sahâbî efendimiz, ya kabri ile ya makamı ile ya da oraya bıraktığı farklı bir iz ile karşılayacaktır. Anadolu'nun dört bir tarafı böyledir; Adıyaman'da Safvan b. Muattal kabri ile, Kıbrıs'ta Ümmü Haram validemiz ile, İstanbul'da Ebû Eyyüb el-Ensârî ve Ebû Şeybe el-Hudrî ile, Mersin'de Mikdâd b. Amr makamı ile, Bartın'da Ebu'd-Derda makamı ile, Siirt'te Abdurrahman b. Avf makamı ile...

Çıkin Anadolu'dan Azerbeycan'a, Ermenistan'a doğru gidin; Abdullah b. Şübeyl ile Ebû Mihcen es-Sekafî ile sizi karşılasın. Gidin ta Semerkant'a, Özbekistan'a Hz. Hasan'ın süt kardeşi, Efendimiz'in (sas) amcasının oğlu Kusem b. Abbas sizi ağırlasın. Özbekler, ona *Şah-ı Zind* diyorlar; Yaşayan Sultan ne kadar doğru değil mi? ^[11] Sizi daha daha ötelere götüreyim, Çin'e Guanzo'da, ^[12] dayı tarafından Hz. Peygamber'e (sas) akraba olan Vehb b. Ebî Kebşe ^[13] ile sizi selamlasın.

İşte sahâbe dediğimiz nesil böyle bir nesildir, Allah onlardan ebeden razı olsun. İnsanlık onlara çok şey borçlu, hele biz hele *Anadolu* insanı olarak biz... Düşünebiliyor musunuz; onlar gelmeselerdi; Hicri 17'de *el-Cezire* fetihleri ile biz sahâbe ile dolayısı ile imanla tanışmasaydık ne olurdu halimiz... Kimimiz Zerdüşst olarak, kimimiz Şaman olarak, kimimiz Hıristiyan olarak ölüp giderdik. Sahâbe olmasaydı bu topraklar 250 sene süren Selçuklu Medeniyetini kurabilir miydi? 600 yıllık Osmanlı medeniyeti diye bir şey olur muydu? Eğer Anadolu İyad b. Ganem'in atı ile, Ebû Ubeyde b. Cer-

[11] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 307.

[12] Çin'in güneyinde bulunan bir şehirdir. Eski adı Kanton'dur. Guangdong eyaletinin yönetim merkezidir. Çin'deki en büyük ve en eski şehirlerden biridir. Medine ile arasındaki mesafe 12.000 km. civarındadır. Daha o günlerde sahâbenin ayak izlerinin orada bulunması gerçekten çok önemli bir hadisedir.

[13] Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 541, 542.

Doğum tarihi konusunda ihtilaflar var, kimilerine göre Miladî 530, kimilerine göre 504; bu tarihlerden hangi birini tercih edersek, edelim, İslâm geldiği zaman yaşlı sayılabilecek bir yaşta olduğu anlaşılır. Uzunca bir ömür yaşamış, 120 belki 140 yıl, bu uzun ömrüne rağmen atın üzerinden hiç inmemiş, hayatının sonuna kadar da savaş meydanlarında olmuştur.^[18]

Hicretin 10. yılına kadar kabilesinin içerisindeydi Amr; o günler Yemen'e gidip gelen elçilerden bu son dine ait bazı şeyler duymuş, Efendimiz'e (sas) dair bazı bilgilere vakıf olmuştu. O günlerde Efendimiz (sas) Hâlid b. Saîd'in askeri, Hz. Ali'nin ise idari rehberliğinde bir seriye Yemen'e gönderilmişti.^[19] Bu seriye/birlik, Amr b. Ma'dikerib'in kabilesinin yakınlarına geldiğinde, Amr kabilesine dedi ki: "Siz durun, ben onların önüne çıkayım, kendimi tanıtayım; muhakkak Araplar benim adımı duyunca korkarlar, onlar da korkup giderler." Amr, daha Müslümanları tanımıyor, dediği gibi yapıyor; Hz. Hâlid b. Saîd'in ve Hz. Ali'nin karşısına geçiyor: "Ey Yabancılar! Ben Ebû Sevr'im!" Künyesini öne çıkararak konuşuyor, sevr biliyorsunuz öküz demektir. Araplar, kendilerini bazen yırtıcı, güçlü, kuvvetli hayvan isimleri ile künyeler, çocuklarına da böyle isimler verirlerdi. Bunun amacı, düşmana korku vermektir.^[20] İşte Amr da kendisini Ebû Sevr diye künyelemiş, şimdi İslâm askerlerinin karşısında kendisini tanıtarak, onları korkutmak istiyor. Devam ediyor sözlerine: "Ben şöyle biriyim, size şunu yaparım, bunu yaparım; karşıma çıkmayın ve dönüp gidin!" diye devam ediyor. Amr, böyle konuştuğunda, karşındakilerin korkacağını zannetmişti. Amr'ın sözleri bitince Hâlid ile Ali birbirleri ile tartışmaya başladılar; Hâlid diyordu ki: "Bu adamı bana bırak!" Ali diyordu ki: "Hayır sen bana bırak!" Amr, baktı ki bu adamlar sıradan adamlar değil, tanıdığı hiçbir Arap'a benzemiyorlar, işin farklı olduğunu görünce, kendisi savaştan vazgeçti ve içerisinde Müslümanlara ve Efendimiz'e (sas) olan merakı iyice arttı.^[21]

[18] Yaşı konusunda söylenenleri görmek için bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1362, 1363.

[19] Vâkidî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, III, 1079.

[20] Bu meseleyi şu rivayet üzerinden daha iyi anlarız: Ebû Dükayş'a soruluyor: "Niçin çocuklarınıza kurt, köpek gibi çirkin isimler veriyorsunuz da kölelerinize, Merzûk (Rızıklanmış), Ribh (Kâr, kazanç) gibi ma'kul isimler veriyorsunuz?" Bu soruya Ebû Dükayş şöyle cevap verir: "Biz çocuklarınıza düşmanlarımız için, kölelerimize de kendimiz için isimler veririz." Âlûsî, *Bülâğu'l-Ereb*, III, 193.

[21] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 262; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1360; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 281.

Medine'ye Gidişi ve Müslüman Oluşu

O günlerde Müslüman olan Ferve b. Müseyk'i, Efendimiz (sas) Yemen'in valisi olarak atamıştı.^[22] Amr, İslâm'a dair bazı şeyler duyunca ve yüreğinde, aklında onlara karşı merak daha fazla olunca, kabilesinin liderlerinden ve önemli isimlerinden Kays b. Mekkûh'a: "Gel beraberce Medine'ye gidelim, peygamberlik iddiasında bulunan Muhammed ile tanışalım, sen akıllı bir adamsın, onun gerçekten peygamber mi yoksa yalancı biri mi bunu iyi anlarsın" demiş; ancak Kays buna karşı çıkmış, kendisi gitmek istemediği gibi, Amr'ı da engellemeye çalışmış hatta gitmemesi konusunda onu uyarmıştır. Ancak Amr b. Ma'dikerib, bir kere kafasına koymuştur Medine'ye gitmeyi... Allah ona hidayet nasip edecek ya; bakın bir sene gecikse sahâbî olma şerefini yitirecekti, ama Allah ona bu şerefi tattıracaktı. Amr, daha fazla gecikmeden kabilesinden 10 kişi ile yola çıkmış, Medine'ye varmış; aslen Yemenli olan bu yönü ile de hemşerisi sayılan Hazrec'in liderlerinden Sa'd b. Ubâde'nin evini sormuş ve ona misafir olmuştu. Tanınan biri olduğu için Sa'd, onu çok iyi ağırlamış, bir müddet evinde istirahat ettirdikten sonra Efendimiz'in (sas) huzuruna onu götürmüştü.^[23]

O Medine'de gezerken insanlar hayran hayran ona bakıyorlardı. Çünkü çok dehşet bir fiziği vardı Amr'ın... Hatta Hz. Ömer biliyorsanız, ashâbın en cüsselilerinden biriydi, Hz. Ömer bile Amr'ı görünce: "*Sübhanallah, bizi ve Amr'ı yaratan Rabbimize hamd olsun*"^[24] diyerek onun fiziğine karşı hayranlığını dile getirmişti. Kabilesinin adamları ile Efendimiz'in (sas) huzuruna girince, Efendimiz (sas) kabile liderlerini özel bir ihtiram ile karşıladığı gibi Amr'ı da böyle karşıladı, ona İslâm'a ait bazı şeyler anlattı ve orada Amr, yanındakilerle beraber iman ettiler.^[25]

Böylece Amr b. Ma'dikerib, bizzat Resûlullah'ın (sas) vesilesi ile iman şerbetini içti. Amr, Müslüman olduktan sonra bir müddet Medine'de kaldı.

[22] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 262.

[23] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 262; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1360.

[24] İbn Esir, *Usdül'l-Ğâbe*, IV, 262; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 279.

[25] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 262; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1360; İbn Esir, *Usdül'l-Ğâbe*, IV, 261; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 279, 280.

O günler Efendimiz'in (sas) Veda Haccı için hazırlandığı günlerdi. Sahâbe o hazırlık günlerinde, bazen Efendimiz'e (sas) hac ile alakalı sorular sorarlardı. Bir gün Amr da Efendimiz'e (sas), câhiliye döneminde yapılan haccı hatırlatarak, o günlerden kalan telbiyeyi okuyarak, işin doğrusunu öğrenmek istemiş; Efendimiz (sas) de hem İslamî dönemin haccını hem telbiyesini Amr'a öğretmiştir. Bugün hadis kitaplarımızda Amr'ın aktardığı en önemli rivayet de budur. ^[26]

Başlayan Yeni Hayat

Amr b. Ma'dikerib Müslüman olduktan sonra, Efendimiz (sas), onu kabilesinin lideri olarak bıraktı; ancak bölge valisi Ferve b. Müseyk'e itaat etmesini ona söyledi. İşte tam burada Amr için büyük bir imtihan başlayacaktı. Yaşı 80-90'a dayanmış ve şimdilere kadar hiç kimselere itaat etmemiş birine, Efendimiz (sas) İslâm'dan önce asla bir araya gelmesi mümkün olmayan bu iki isimden birine itaati emrediyordu. Amr b. Ma'dikerib, hiçbir şey demeden Efendimiz'in (sas) huzurundan ayrılıyor, birkaç günlük Medine seyahatinden sonra Yemen'e, kabilesinin yanına dönüyordu.

Şimdi bu baş olma belası, lider olma sevdası bir insanın başına neler açar bunun en acı örneklerinden birine Amr'ın hayatının üzerinden şahit olacağız. Özellikle sahâbenin rehberiyetinin beşeriyetlerinde olduğunu unutmadan bu örneği anlamaya çalışacağız. Sahâbeyi sahâbe yapan da bu idi zaten... Onlar her hususiyetleri ile beşerdiler, beşer gibi davrandılar, bazen hatalar ettiler, bazen yanlışlar yaptılar, ama buna rağmen örnek, önder ve rehber oldular. İşte Amr b. Ma'dikerib bize buna dair bakın neler söyleyecek.

Müslüman olup kabilesinin içerisine dönünce bir türlü vali Ferve'ye itaat edemedi. "Ben ki kabilemin lideriyim, ben ki söyleyim, böyleyim, nasıl bu adama itaat ederim" gibi bizim dünyamızda çokça kullandığımız cümleleri kullanarak Ferve'ye karşı durdu. ^[27] Resûlullah (sas): **"Başınızda Habeş-**

[26] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 266; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1362; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 280.

[27] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 262.

li bir köle bile olsa ona itaat edin" [28] demesine rağmen, Amr bunu bir türlü nefesine yediremedi. O günler Efendimiz (sas) vefat etti ve Hz. Ebû Bekir halife oldu.

Malum olduğu üzere Hz. Ebû Bekir'in halifeliğine işin bidayetinde birçok bölgede çok karşı gelindi. Karşı gelinen yerlerden biri de Yemen'di. Orada o günler Esved el-Ansî isminde peygamberlik iddiasında bulunan yalancı biri ortaya çıkmıştı. Bu yalancı adam, kendisine taraftar toplamak için her vesileyi zorluyordu. O öğrenmişti ki Amr Müslüman olmuş; ama vali Ferve ile sıkıntıları var. Hemen bu vesileyi ve zaafiyeti kullanarak, Amr ile görüşmüş ve Amr'a demişti ki: "Bana destek ol, seni Mezhic emirliğine, valiliğine getireyim." O günlerde içinde böyle bir zaafiyeti olan Amr, bu teklifi kabul etmiş ve ne yazık ki işin başında Hz. Ebû Bekir'e karşı, sırf içindeki o zaafiyetten dolayı baş kaldırmıştı. [29] O halini şöyle bir şiir ile ortaya koymuştu:

*En kötü iktidar olarak gördük Ferve'nin iktidarını,
Sanki o burnu pislik kokusu almış bir eşek!
Sen Ebû Umayr'ı (Ferve'yi) gördüğün zaman,
Acaiplikler görürsün pislikten ve ihanetten oluşan...* [30]

Bakın bu tavır, dünyevi bir hesabın, sahâbî bile olsa insanı hangi noktaya getireceğinin ibretvari bir örneğidir. Yemen'de bu hareketlilik olunca Hz. Ebû Bekir, buraya yine Hâlid b. Saîd komutasında bir ordu gönderdi. Hâlid'e giderken Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'in (sas) dediği önemli bir sözü hatırlatacaktı. Neydi o söz? Bir beldenin Dârü'l-İslâm mı Dârü'l-Harp mi olduğunu da anlayabileceğimiz nebevi bir beyan... Demişti ki Efendimiz: **"Bir şehre girdiğin zaman namaz vaktini bekle! Ezanı duyarsan bil ki orası Müslüman menleketidir. Kimselere karışma! Ezanı duymazsan saldırıp, onları esir olarak alabilirsin."** [31] Bir memleketin İslâm memleketi olup, olmadığının en temel nişanesinin ne olduğunu beyan ediyordu Efendimiz... Hâlid b. Saîd bu uyarıyı alarak Yemen'e, Amr'ın kabilesine gitti, bekledi ezan sesini duya-

[28] Buhârî, *Ahkâm*, 4; İbn Mâce, *Cihad*, 39.

[29] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 262; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1360.

[30] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 263.

[31] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1361.

mayınca saldırdı. Böylece İslâm ordusu Yemen'deki bu hareketi bastırdı ve içlerinde Amr'ın da bulunduğu birçok insanı esir olarak ele geçirdiler. Amr b. Ma'dikerib bu hadise sonrası çok pişman oldu, yaptığıın ne kadar hatalı bir şey olduğunu anladı ve komutan Hâlid'e, kendisinin çok değer verdiği daha sonraları da bazı hadiselerden dolayı adından söz ettirecek bir kılıç olan Samsâme adlı kılıcını hediye etti.^[32] Çok iyi de bir şair olan Amr, pişmanlığını dile getiren bazı şiirler de okudu.^[33] Hâlid b. Saîd, onun hediyesini kabul etti ve onu serbest bıraktı. Amr, yaptığı hatanın büyüklüğünün altında ezildi, vicdan azabına daha fazla dayanamadan, gidip Hz. Ebû Bekir'in komutanlarından Muhacir b. Ebî Ümeyye'ye teslim oldu ve halife Ebû Bekir'in huzuruna gitmek istediğini söyledi. Muhacir b. Ebî Ümeyye onu Hz. Ebû Bekir'e gönderdi. Hz. Ebû Bekir'in karşısında suçunu itiraf eden ve tevbe ettiğini belirten Amr'ı, Hz. Ebû Bekir affetti ve onu serbest bıraktı.^[34] O da tekrar Yemen'e kabilesinin yanına döndü. Döndü dönmesine ama Amr, büyük bir ızdırap ile yaptığı yanlış altında eziliyordu.^[35]

Sahâbice Tevbe

Sahâbe hatasız bir nesil değil, günahsız bir nesil değil, melek bir nesil değil; sahâbe hatada ısrar etmeyen bir nesil, hata yapar yapmaz pişman olup o pişmanlık altında inleyen bir nesil, hatasının düzeyi ne ise, keffaretini de onunla ödeyen bir nesil...

Hatası, yanlış, günahı ne ise, nasıl yapmışsa, istiğfarını, keffaretini, tevbesini de aynı cinsten ödemeye çalışan bir nesil... Nasıl? Size bir örnek vereyim ki bu önemli alan daha iyi anlaşılsın. Sahâbî Hz. Ebû Zer ile Peygamber Mescidi'nin Müezzini Hz. Bilâl'i çok iyi tanırıyorsunuz! İkisi de büyük, ikisi de dev kamet, ikisi de bambaşka sahâbîler; Allah ikisinden de ebeden

[32] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1361; İbn Esir, *Usdül'-Ğâbe*, IV, 261.

[33] Söylediği şiirde şunları söylüyordu: "Bu armağanı ben, dostun kızgınlığını gidermek için vermedim; armağanlar, cömert kimselere verilir. Ne ben dosta, ne de dost bana ihanet etmiştir; benim dostlarımla ve nedimlerimle halim bu şekildedir. Ben bu kılıcı Kureys'ten cömert birine hediye ettim; o bununla sevindi ve kendisini hasis kimselerden korudu." Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 141.

[34] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1361; İbn Esir, *Usdül'-Ğâbe*, IV, 261.

[35] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1361; İbn Esir, *Usdül'-Ğâbe*, IV, 261.

razı olsun. Birbirlerini çok seviyorlar; ama nasıl olmuşsa bir gün aralarında bir tartışma olmuş, iş biraz uzayınca, Hz. Ebû Zer sinirlenmiş, o gadap haliyle: “*Uskut Ye’bne’s-Sevda/ Sus Ey Siyah Kadının oğlu!*” demiş. Hz. Bilâl, bu sözden çok rencide olmuş, bir şeyde dememiş Ebû Zer’e; karşılık vermemiş, ama kırık kalbini onarmak için Efendimiz’in (sas) huzuruna gitmiş ve: “Ya Resûlullah! Ebû Zer ile aramızda şöyle şöyle bir tartışma oldu, o tartışma anında Ebû Zer bana: ‘Sus Ey Siyah Kadının oğlu!’ dedi” diyerek başından geçenleri anlatmış. Efendimiz (sas) bu sözden o kadar rahatsız olmuş ki çok sevdiği Ebû Zer’i hemen çağırtmış, çok sert bir üslup ile: “**Ey Ebû Zer! Senden halen câhiliye kokusu geliyor**” demiştir. ^[36] Ebû Zer yaptığı işin ne kadar yanlış olduğunu anlamıştır, anında hiçbir savunmaya girmeden, “İşte o beni kızdırdı, kızgınlık halinde söyledim falan” demeden Hz. Bilâl’den özür dileyecektir. Ama özü en az işlediği hata kadar olmalı, hata nasıl işlenmişse, özürde öyle söylenmelidir. Hep böyle yapmıştır sahâbe, bunun onlarca örneği vardır. İşte o örneklerden birini anlamaya çalışıyoruz ...

Hz. Ebû Zer, Efendimiz’in (sas) huzurundan ayrılınca hemen Hz. Bilâl’in evine gitmiş, başını Bilâl’in kapısının eşiğine koymuş: “*Ey Bilâl! Seni ve Resûlullah’ı kızdıran o sözü söyleyen bu ağza, ayağın ile basmadan başımı eşüğinden kaldırmayacağım*” demiştir. Bilâl: “Tamam, affettim, ne olur kalk” demesine rağmen, Ebû Zer: “Vallahi, Bilâl ayağın ile ağzıma basmadıkça, bu baş oradan kalkmaz!” diyecektir. Bilâl bakacak ki Ebû Zer’i kaldırmak mümkün değil, yavaşça ayağı ile ağzına dokunacak, o baş, o eşikten öyle kalkacak ... ^[37] İşte özür budur, işte sahâbîce tevbe, istiğfar, hatanın telafisi budur.

Amr b. Ma’dikerib’in Tevbesi

Amr b. Ma’dikerib de bir hata etmiş; nefesine uymuş, valiye itaat etmemek için irtidat etmiş, sonra yeniden imana dönmüş, şimdi o hatanın telafisini, dikkat edin o günden sonra tam 11 yıl boyunca, cihad meydanlarında, atının üzerinden inmeyerek ödeyecektir. Atının üzerinden indiği günde ruhunu Rahman’a teslim edecektir. Sahabice tevbe, sahabice istiğfar...

[36] Buhârî, *İman*, 22; *İtk*, 15; *Edeb*, 44; Müslim, *Eymân*, 10; Kastalâni, *İrşadü’s-Sâri*, I, 113.

[37] Buhârî, *İman*, 22; *İtk*, 15; *Edeb*, 44; Müslim, *Eymân*, 10; Kastalâni, *İrşadü’s-Sâri*, I, 113.

Amr b. Ma'dikerib, dönüp Yemen'e geldiği günler, duyuyor ki Halife Hz. Ebû Bekir, Bizans'a karşı büyük bir ordu gönderecek. O günler 90-100 yaşına merdiven dayamıştır; hemen Yemen'den Medine'ye gelecek, Hz. Ebû Bekir'den izin alarak Ebû Ubeyde b. Cerrah komutasındaki orduya katılacak ve döneminin Bedir'i sayılan Yermûk savaşında bulunacaktır. ^[38] Şair olduğu için diliyle, mücahit olduğu için bileği ile o gün Yermûk meydanında tabir câiz ise destan üzerine destan yazacaktır.

Mâlik b. Abdullah el-Has'ami isimli şahit naklediyor: "Yermûk günü meydana kahramanca savaşan iri yarı bir Müslüman asker gördüm. Kim çıkıyordu ise karşısına bir pehlivan gibi onu yere deviriyor, bir başkasını karşısına alıyordu. Hayran, hayran onu dakikalarca seyrettim. Kim olduğunu çok merak etmiştim, sonra yanımdakilere sordum: 'Şu pehlivanı tanıyan var mı?' Biri cevap verdi: 'Evet, o Yemenli Amr b. Ma'dikerib'dir. O Arabın Cengâveri Amr'dır.'" ^[39] İşte onun Yermûk'taki hali böyledir. O, o gün, o meydana bir gözünü Allah (cc) yolunda kurban olarak verecektir. ^[40] Âdeti, bir an olsun Hak'tan ayrılan gözlerinden birini, o gün Yermûk meydanında Hak adına keffaret olarak feda edecektir. Artık Amr, gazidir; yani Çorumluların ifadesi Kereb-i Gazi'dir.

Kadisiye Meydanında

Yermûk'tan sonra biz onu İran ile yapılan büyük savaş Kadisiye'de görüyoruz. Hz. Ömer, Yermûk savaşında Amr b. Ma'dikerib'in ve Tüleyha b. Huveylid'in askeri anlamdaki kabiliyetlerinden haberdar olunca, Kadisiye Savaşı için onları komutan Sa'd b. Ebî Vakkas'a gönderdi. Onlarla beraber bir mektup da yazdı. Halife Ömer, komutan Sa'd'a diyordu ki: "Sana iki bin kişiye bedel iki adam gönderiyorum. Onlar Amr b. Ma'dikerib ve Tüleyha b. Huveylid'dir. Sen onları savaşta kullan, onlarla istişare et ve onlara görev ve sorumluluk yükle!" ^[41]

[38] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1360; İbn Esir, *Usdül-Gâbe*, IV, 262; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, III, 280.

[39] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1360.

[40] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1360.

[41] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1361.

Hız. Ömer'in bu sözü, Amr b. Ma'dikerib'i anlamamız açısından çok önemlidir değil mi? *"Bin kişiye bedel bir asker"* bulunduğu yerde bin kişinin yapacağı işi yapacak bir asker, bu ne güzel ve ne kadar mühim bir ifadedir... Onlar gelip, Sa'd b. Ebî Vakkas'ın askerleri arasına dahil olunca, Sa'd onları güzellikle karşıladı. 100'u aşkın yaşı ile Amr'ı ordusunun elçisi olarak edindi. Bir ara Sa'd, onu birkaç sahâbî ile birlikte İran tarafının komutanı olan Rüstem-i Zâl'a gönderdi. Müslüman elçiler, İranlı komutan ile bazı meseleleri konuştular, söz artık öyle bir noktaya gelmişti ki orada Müslümanların zafer inancına dair bir şeyler söylenmeliydi. İşte o noktada Amr söz aldı ve dedi ki: *"Ey Rüstem! Ne dersen de! Vallahi bizim iman ettiğimiz peygamberimiz sizin topraklarınızı bize vaat etti. Biz bu toprakların hâkimi olacağız inşallah!"* [42] Amr'ın bu sözüne karşı Rüstem kahkaha atarak cevap verdi. Yanındaki askerlere: *"Bana bir avuç toprak verin"* dedi. Askerler bir avuç toprak Rüstem'e verdiler. Rüstem o toprağı Amr'a doğru savurarak, alaycı bir ifade ile: *"İşte size vereceğimiz toprak sadece budur"* dedi. O anda Amr, hemen yere savrulan toprağı topladı, cübbesini çıkardı, o toprağı cübbesinin içerisine koydu. Herkes şaşkın şaşkın Amr'ın ne yaptığına bakıyordu. Arkadaşları bile anlamamıştı Amr'ın ne yapmaya çalıştığını? Rüstem sordu: *"Sen ne yapıyorsun?"* Amr'ın cevabı şu oluyordu: *"Bu bir avuç toprağı ben uğurlu saydım. Bunu arkadaki askerlerimize bir müjde olarak götüreceğim ve diyeceğim ki: "Ey İslâm Askerleri! Sasanilerin komutanı Rüstem bu bir avuç toprağı size kendisi gönderdi, gerisini ise siz kılıçlarınız ile alacaksınız."* Rüstem bu sözler üzerine çılgına döndü: *"Eğer elçi olmasaydınız bu sözlerinizden dolayı hepinizi şimdi kılıçtan geçirirdim, çıkın gidin, aramızdaki sözcü/hakem bu andan sonra sadece kılıçlardır"* dedi. [43]

Bu konuşmalardan sonra savaş kaçınılmaz oldu. İran'ın Sasanî ordusu 120.000 kişi ile Kadisiye meydanına geldi. [44] Fillerle donatılmış ordu, görenlerin ödünü koparıyordu. Müslüman askerlerin atları fillerden korkmuş, ürkmüşlerdi. Çünkü ilk kez böyle bir düşman ordu ile karşılaşılıyorlardı. Tablo insanın kanını donduracak nitelikte idi. İşte o anlarda Amr diliyle

[42] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 293.

[43] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 293-294.

[44] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 294.

Müslüman askerlerin karşısında, onları coşturacak, korkularını cesarete çevirecek şiirler okuyor, konuşmalar yapıyordu. Askerlere diyordu ki: “Ey İslâm Mücahitleri! Onlardan korkmayın ne sayıları ne filleri sizi ürkütmesin. Biz Peygamberimiz’in vaadi ile onlara galip geleceğiz ve onları yeneceğiz. Size düşen onların askerlerinin peşine düşmeniz ve başlarını gövdelerinden ayırmadıkça da peşlerini bırakmamanızdır.”^[45] Amr, bu sözleri söylerken, Sasanî tarafından bir asker öne doğru çıktı ve Amr’a doğru bir ok attı. Amr kendini korudu ve o oku atan İranlı askerın peşine düştü. Ustaca atını sürerek onu yakaladı, başını gövdesinden ayırarak, getirip Müslüman askerlerin önüne attı ve dedi ki: “İşte böyle yapacaksınız!” Onun bu hali askerleri daha da cesaretlendirdi ve savaş bütün şiddeti ile başladı.^[46] Savaş meydanında Amr’ın yaptığı ilk iş, filleri hedef almaktı. Fillerin hortumlarını keserek onlardan birkaçını öldürünce diğerleri de ürktü, sonra Allah onun ve onun gibi mücahitlerin ve tabi ki Ebû Mihcen es-Sekafî gibi yiğitlerin vesilesi ile Sasanî ordusunu yerle bir etti. Sasanî ordusunun komutanı olan Rüstem de öldürüldü, onu öldürenlerin arasında Amr’ın ismi de zikredildi.^[47] Kadisiye’nin meydanı o gün çok farklı şeylere şahit olacaktı. Savaş Müslümanların galibiyeti ile sonuçlandı, böylece İran’ın kapıları da İslâm’a açıldı. Kadisiye’den sonra Amr’ı, Hz. Ömer’in huzurunda görüyoruz, o savaşı en ince detaylarına kadar halifeye anlatmış, yaptığı kahramanlıktan dolayı da Hz. Ömer’den takdir ve taltif duymuştur.^[48]

Hz. Ömer’in Huzurunda

Kadisiye’nin fethinden sonra Amr b. Ma’dikerib, Ömer b. el-Hattab’ın yanına geldi. Hz. Ömer, ondan Sa’d’ı ve halkın ondan razı olup olmadığını sordu. Bunun üzerine Amr şunları söyledi: “Ben onu, karınca gibi halka para toplar, çocuğuna düşkün şefkatli bir anne gibi onlara şefkatli, kanaatında/çadırında bedevi Arap gibi, vergi toplamasında Nebatlı gibi, ganimetleri eşit taksim eder, adaletle hüküm verir ve savaşta iyi ok atar bir halde bıraktım.” Onun bu

[45] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 294.

[46] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 294.

[47] İbn Sa’d, *Tabakât*, VI, 263, 264.

[48] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 317.

cevabını dinleyen ve daha önce de Sa'd'ın Amr'ı öven mektubunu okuyan Ömer: "Sanki sizler birbirinizi övdünüz" dedi. Bunun üzerine Amr: "Hayır Ey Mü'minlerin Emiri! Ben ancak bildiğimi açıkça anlattım" dedi.^[49]

Hız. Ömer daha sonra: "Ey Amr! Bana savaşı anlat!" dedi. Amr şunları söyledi: "Onu içen kimseye tadı acıdır; kim savaşta sabrederse adı kalır; kim zaaf gösterirse yok olur." Ömer: "Bana silahtan haber ver" diye sorunca Amr: "Ey Mü'minlerin Emiri! Hangisini istiyorsan sor" deyince Ömer: "Mızrağı anlat" dedi. Amr: "Süngü senin kardeşindir; bazen sana ihanet edebilir" diye cevap verdi. Ömer: "Oku anlat" deyince Amr: "Ölümlerin elçileridir; hata da eder, isabet de eder" diye karşılık verdi. Ömer: "Kalkanı anlat" deyince Amr: "Bu siperin etrafında belalar dolaşır" diye cevaplandırdı. Ömer: "Zırhı anlat" deyince de Amr: "Süvariye uğraştırır, yayayı yorar; ancak bu sağlam bir kaledir" cevabını verdi. Böylece şiir tadında bir sohbet ile Amr, bütün olan biteni Hız. Ömer'e anlattı ve ondan yaptıklarına karşı takdir gördü.^[50]

Cepheden, Cepheye Koşan Bir Yiğit

Amr b. Ma'dikerib, *Kadisiye*'den sonra yine cephededir. Biz onu İran cephesinde birçok savaşta ve en son *Nihavend* Savaşı'nda görüyoruz.^[51] Sasanî Devleti, *Kadisiye*'deki mağlubiyetinin gidermek için çok büyük bir ordu ile Müslümanların üzerine saldırı hazırlıklarına girişir. Müslümanlar da bunu haber alınca Nu'mân b. Mukarrin komutasında büyük bir ordu ile onların karşısına çıkar. Ama İranlılar, bulundukları yerlerin önüne hendekler kazarak savunma savaşı yaparlar. Günler süren o kuşatma Müslümanları epey yorar. Daha sonra İslâm askerleri içerisindeki kahramanlar Ka'ka b. Amr, Amr b. Ma'dikerib, Tüleyha b. Huveylid, Huzeyfe b. Yemân ve daha niceleri İranlıları hendekler dışına çıkmaya mecbur ederler. Onlar çıkınca savaşın seyri değişir, gerçi İslâm ordusunun komutanı Nu'mân b. Mukarrin şehit olur, ama şahsa değil davaya kitlenen o yiğitler, komutanlarının şehadetine rağmen savaşın galibi olurlar.^[52]

[49] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 317; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1361.

[50] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 317.

[51] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 264; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1361.

[52] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1362.

O savaş sırasında Amr b. Ma'dikerib de yaralanır. Yaşı 120'lere belki 140'lara merdiven dayamıştır. O yaşma rağmen cihad meydanlarında at koşturmuştur. En sonunda da Nihavend savaşında ağır bir şekilde yaralanmıştır. İslâm askerleri yaralı bir halde, sedyeye benzer bir şey ile onu alıp yola çıkmışlardır. Bugün İran'ın Rey şehrinin içerisinde olan Rûze kasabasına gelince orada, ordu konaklamıştır. Hareket vakti olunca askerler Amr'ı uyardırmak istediler, ama Amr ötelere çoktan kapı açmıştır, o anlarda uyandı ve gözünü kapattı, bir daha da gözünü açmadı; şehit olmuştu. Hanımı Ca'feriyye ve kızı da oradaydı; hanımı onun için bir şiir okudu ve sahâbe onu Rûze/Kirmanşah'ta defnetti.^[53] Arabın cengâveri, uzunca bir ömrün son yıllarını Allah (cc) yolunda harcayarak, bu âleme çok derin izler bırakarak gitmişti. Allah kendisine rahmet etsin, bizi ondan ve onun gibi İslâm yolunda olan mücahidlerin ayak izlerinden ayırmasın.

Zatında unutmama, yanılma olmayan Rabbü'l-Âlemin olan Rabbimiz, onun hayatını ve âleme bıraktığı izleri unutmadı ve 14 asır sonra bile unutturmadı, unutturmayacak da... Bugün Çorum'da onun adına nispet edilen kabir/makam bunun en önemli işaretidir. O veya Saâdet asrının başka bir yıldızı Çorum'da yatıyorsa, bize düşen, bu topraklara ekilen o tohumları zayi etmemek, onların buralara kadar getirdikleri risalet davasının mesajlarını, buralardan daha fazla ötelere taşımaktır.

Sahâbe'yi Yollara Düşüren Aşk, Aşkımız Olur mu?

Hepimizin uykularını kaçırmaması gereken bir bilgiyi sizlerle paylaşmak istiyorum. 1900'lü yılların başında Afrika kıtasının toplam nüfusu 300 milyondur. Bu nüfusun sadece yüzde üçünü Hristiyanlar oluşturuyordu. 2010 yılında ise, o günden bugünlere gelince, aradan geçen 110 yılın ardından Afrika'nın nüfusu Bir milyar 13 milyon oldu. Peki, Hristiyanların oranı ne kadara ulaştı? Yüzde 57! Evet yanlış duymadınız şu an Afrika'da 577 milyon Hristiyan var?^[54] Sahâbe bu bilgiye vakıf olsaydı, bilemem uyuyabilirler miydi? Bilmem bizim gibi birbirlerini yemeye vakitleri olur muydu? Yoksa

[53] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, 365; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1363.

[54] Fügen Berktaş-Emin Atasoy, "Dinler Coğrafyasına Küresel Bir Bakış", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, X, sayı: 18, Aralık 2007, s.18-44.

gecelelerini, gündüzlerine katıp dünyanın dört bir tarafına risaletin mesajlarını mı duyururlardı?

Onların meseleyi ne kadar doğru anladıklarına dair size bir tablo aktarayım, sonra Hz. Amr'ın hayatının üzerinden alınması gereken mesajlara sözü getireyim.

Hicretin 5. yılı; Ahzab orduları oluşturulmuş, Akif'in Çanakkale için söylediği: *"Kimi Hindu kimi Yamyam kimi bilmem ne bela"* dediği gibi, Mekkeli Müşrikleri, Gatafanlılar, Hayber Yahudileri ve daha niceleri 10.000-12.000 kişilik büyük bir ordu ile Medine'ye doğru hareket etme hazırlığına girmişler... [55] Efendimiz (sas) sahâbe ile istişare ediyor, İranlı Selmân hendekler kazalım, düşmana hendeklerin yardımı ile savunma yapalım, diyor. Fikir kabul ediliyor ve başlanılıyor hendekler kazılmaya... Zor zamanlar, zor anlar; açlık diz boyu, günler geçmiş ve o nasırlaşan ellerin sahipleri bir şeyler yememiş, bir tarafta 12.000 kişilik bir ordu, arka tarafta ihanet içerisinde olan Benî Kurayza Yahudileri; Müslümanlar iki ateş arasında... Böyle zor bir tabloda hendeklerin orta bir yerinde koca bir kaya çıkmış... Sahâbe ne yapmışsa kaya yerinden oynamamış. Durum Efendimiz'e (sas) bildirilmiş... Efendimiz (sas) hemen o kayanın yanına gelmiş, eline, Selmân-ı Fârisî'nin elinde olan balyozu almış,^[56] üç kez arka arkaya koca taş balyozu indirmiş. Her seferinde kıvılcımlar semaya yükselmiş ve derken kaya paramparça olmuş. Sonra dönmüş Efendimiz (sas): **"Semaya yükselen kıvılcımları gördünüz mü?"** diye ashâbına sormuş. Sahâbe: "Gördük Ya Resûlullah" demişler! Efendimiz: **"Neydi o kıvılcımlar biliyor musunuz?"** diyor sormuş. . Onlar her zamanki edepiyle "Allah ve Resûlü daha iyi bilir!" derler. Efendimiz (sas) orada şöyle buyurur: **"O kıvılcımlar Kısra'nın Kayser'in, Yemen'in, yani Sasanilerin ve Romalıların saraylarının sizlerin olacağının müjdeleridir."**^[57] Rüyaya bakın rüyaya... Bu ne demek? Devrin iki süper gücü yakında sizin olacaktır demek... Karınları açlıktan iki büklüm olmuş sahâbeye böyle bir müjde veriliyor. Peki, bu müjdeye karşı sahâbe ne

[55] Vâkıdî, *Kitâbü'l-Megâzî*, II, 444; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 67.

[56] Taberî, *Târîh*, III, 45.

[57] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXX, 625; İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 230; Beyhâkî, *Delâil*, III, 417.

diyor? “O diyorsa doğrudur. Çünkü O Sâdiku'l-Masduk'tur. Söylediği her şey doğrulanandır.” diyorlar.

Bir Kez Daha Menkıbe Yazmak İçin

Bu hadiseyi ve rivayeti onlarca kez okumuş, dinlemişizdir. Bizimle sahâbe nesli arasında bu rivayeti değerlendirme noktasındaki en temel fark nedir biliyor musunuz? Biz bu rivayeti dinleyince, o büyük insanların büyüklüklerini ikrar edip, buradan bize ne var, bize ne düşer diye hiçbir soruyu kendimize sormuyoruz. Ancak, sahâbe, tabiîn ve tebe-i tabiîn nesli bu ve buna benzer rivayetleri duyduklarında anında sordukları soru şu idi: “Efendimiz (sas) bize bir müjde verdi, önümüze gerçekleştirmek için bir hedef koydu. O halde ben bu hedefin gerçekleşmesi için ne yapabilirim?” İşte aramızdaki fark bu? Onlar bu tarz hedefleri duyunca şahlanıyor, biz duyunca uyuyoruz. Menkıbeler uyumak için değil, uyanmak için dinlenirdi; ama biz ne yazık ki böyle yapmıyoruz, yapmadığımız için de bir kez daha menkıbeler yazdıramıyoruz.

Uyanmak ve o güzel insanların yollarını yol olarak edinmek için, onların rehberliğinde yürümek için, Amr b. Ma'dikerib'in hayatının üzerinden çok mesajlar alınabilir de özellikle o, bize bu bahis vesilesi ile şu beş önemli alan için mesajlar verdi. Nedir bu alanlar?

- 1- İhlâsın Derinliği ve Bereket
- 2- Davet Aşkı ve Temsiliyet
- 3- Zaafiyetlerin Tehlikesi ve Felaket
- 4- Hatayı Savunmama ve Keffaret
- 5- Davanın Kutsiyeti ve Şahsiyet

Allah bu mesajları buralarda bırakmasın. Hepimize anlamayı ve yaşamayı nasip etsin.

Bu bahsi bir hadis ile noktalamak istiyorum. Tirmizî'nin *Menâkıb* başlığında geçen bir hadisinde Efendimiz (sas) buyurur ki: “**Ashâbımdan biri bir beldede vefat ederse, kıyamet günü onlar için bir komutan ve aydınlık saçan bir rehber olarak diriltilir.**”^[58]

[58] Tirmizî, *Menâkıb*, 132.

İnşallah, Anadolu'nun dört bir tarafında var olan sahâbi efendilerimiz, kıyamet günü bizlerin komutanları ve rehberleri olurlar. Duamız şu olsun ki: Allah o gün onların arkasında yürüyebilecek yüzleri hepimize nasip etsin. Başta Efendimiz (sas) ve ashâbın büyükleri olmak üzere, tüm sahâbeye ve Amr b. Ma'dikerib'e bizleri cennette komşu eylesin.

AMR B. MA'DİKERİB'İN HAYATINDAN MESAJLAR

- ❖ İhlâsını her gün biraz daha derinleştir ve yenile! Bu alanın kahramanları olan sahâbeyi hiçbir zaman unutma! İhlâs amellerin hem kabul olunma vesilesi hem bereketidir. İşinin başına ihlâsı koy ki neticede sevinebilesin.
- ❖ Davet ve tebliğ senin aslî ve ulvî bir vazifendir. Tebliğ edebilmen için önce temsil etmen gerekir. Hakkı ile temsiliyet zaten sana bu aşkı kazandıracaktır. Davanı kendine aşk olarak edin ki son nefesine kadar diriltme adına gayret ortaya koyabilesin.
- ❖ Zaafiyetler beşer olmanın bir gereğidir. Tehlikeli olan, bu zaafiyetleri doğru bir muhasebe ile ortaya koyup, gereken tedbiri almamaktır. Var olan hastalıklarını tespit edip iyice kontrol altına al ki felakete sürüklenmeyesin.
- ❖ Hata eder etmez, beşerin atası olan Hz. Âdem gibi davranmalısın. Asla hatanı savunmamalı, bahanelere sığınmamalı, işin bedelini başkalarına ödetmemelisin. Hatanın büyüklüğü ne ise keffareti de o düzeyde olmalı ki ahirette pişmanlık çekmeyesin.
- ❖ Davanın kutsiyetini hiçbir zaman unutmamalısın. Dava risaletin davasıdır. Dava Allah'ın alî/yüce olan kelimesini ötelere taşıma davasıdır. Öyleyse hedefe kitlenmeli, şahıslara takılmamalı ve şahsiyetini davana yakışır bir biçimde inşa etmelisin ki yarı yollarda kalmayasın.

